

Το «Ξύπνημα»

(3 πράξεις, 4 εικόνες)
του κ. Άλ. Λιδωρίκη

Ήμικρατικός θίασος κ. Μαρίας Κοτοπούλη
Θέατρο «Λυρικών»

Κριτικό σημείωμα του κ. ΠΟΛ. ΜΟΣΧΟΒΙΤΗ

Το νέο έργο του κ. Λιδωρίκη, την πρώτην του όποιου έδωκε (με το άφαγο άνέδασμα που είναι ό κανών του θιάσου) ο ήμικρατικός θεατρικός οργανισμός της κυρίας Κοτοπούλη στο «Λυρικό» την Πέμπτη τó θράδυ, παρουσία του κ. Παυθυλουργού και της κυρίας Μεταζά, ό συγγραφέυς τό επιταφόρυσέ «Τό Ξύπνημα». Θα μπορούσε να τό τιτλοφορήση: «Αί πράξεις μας μάς κυνηγούν». Είς ένα εισαγωγικό του σημείωμα παρατιθέμενο στο πρόγραμμα ό ίδιος γράφει:

«Άπό μία άλήθεια ανθρώπινη, άπό ένα άπλό και φυσικό έρώτημα που έδωλα ό ίδιος ένα πρωί στον έαυτό μου, γεννήθηκε τό «Ξύπνημα». Ρώτησα: "Άρα γε θα μπορούσες, άν ήθελες να σούσης ό,τι έζησες ως τώρα, όλο όσα άποτελούνε τόν χθεσινό σου άνθρωπο, τόν κύκλο του και τίς κακιές του, για να ζητήσεις άπό σήμερα να ζαναπλάσης τή ζωή σου όπως σ' άρέσει έσένα, έλευθερη, καινούργια, χωρίς δεσμούς και εξαρτήσεις άπό τό παρελθόν:

»Και τότε αυτή ή άλήθεια, ή τόσο ανθρώπινη, αυτό τό άπλό και φυσικό έρώτημα, πήρε δια μιας μεσ' στό μυαλό μου τή θέσι ενός προβλήματος στυγνού, που περισσότερο πλησίαζε σε μία άρνησι πικρή».

Και παρακάτω:

«Υπάρχει γύρω μας μία άτμόσφαιρα δημιουργημένη ήδη, στερεοποιημένη, άμετάβλητη. Έμεις «ζυγνάμε» με διάθεση να ζαναζήσουμε, να γίνουμε άλλοιότιμοι και να ντυθούμε τή μορφή που χρόνια ή μήνες, έστω και μέρες ή στιγμές, όνειρευτήκαμε, πώς μάς ταιριάζει πιο καλά και μάς φέρνει πιο κοντά στη σχετική εύτυχία. Τις περισσότερες φορές άνώφελοι και έπικίνδυνοι βγαίνουν αυτοί οι πόθοι μας. Γύρω μας, γύρω όπ τή ζωή μας, έχει στηθή τό περιβάλλον μας, οι άλλοι που μάς ζέρουν όπως είμαστε, οι πράξεις μας, οι παλαιές, που ενώ πιστεύουμε πώς έσθυσαν μαζί με τήν έκπληρωσί τους ζούν πάντα και κυριαρχούν σε κάθε άλλες άποφάσεις μας».

«Αί πράξεις μας μάς ακολουθούν». Αυτό είναι ή βαθύτερη ούσια του έργου. Ό συγγραφέυς—όπως πάλι ό ίδιος γράφει — «τοποθέτησε τήν «ιστορία του «Ξυπνήματος» σε πλαίσιο ήθογραφικό, όχι γιατί δοκίμασε να γράψη ήθογραφία, αλλά γιατί πίστεψε πώς δίπλα σε άπλους άν-

θρώπους — άπλους στις έκδηλώσεις τους—θάπαιρνε μεγαλύτερη ζωντάνια τό θέμα που με άπασχόλησε».

Ο κ. Λιδωρίκης έσκέφθηκε εύτυμένα. Γιατί άληθινά αυτό τό ήρωαφικό σκείχαιο είναι εκείνο

που δίνει όχι «μεγαλύτερη», αλλά ίσα-ίσα τή μοναδική ζωντάνεια που έχουν οι χαρακτήρες στό έργο του. Νομίζω πράγματι πως ό κ. Λιδωρίκης έκανε ένα βασικό λάθος σ' αυτό. Ξεκίνησε άνάποδα. Πήρε μία «θέσι». Και θέλησε να έμφανίση ένα κομμάτι ζωής προωρισμένο άποκλειστικά να δικαιολογήση τή θέσι αυτή. Έν τούτοις ό δραματοουργός ξεχωρίζεται άκριδώς άπό τήν ικανότητα να κάνει τό αντίθετό. Δίνει άληθινά, είλικρινά, ένα περιστατικό άπό τή ζωή. Περιστατικό άρκετά σοβαρό και σημαντικό—τόσο που να μπορεί ή μίμψι του να είναι «μίμψι πράξεως σπουδαιάς και τελείως» θέατρο. Άπ' τή ζωή αυτή έτοι έμφανιζόμενη θα δηγή μοιραία ή «θέσις». Γιατί κάθε περιστατικό ζωής τόσο σοβαρό, — κάθε «πράξις σπουδαια και τελεία» — αναπότρεπτα έχει μέσα του τό πρόβλημα που δημιουργεί τή κρίσι, πρόβλημα ζωής, πρόβλημα σχέσεων του ανθρώπου με τόν έαυτό του ή με τους

(Συνέχεια στην 4η σελίδα)

(Συνέχεια από τήν 1η σελίδα)

άλλους με τό συναίσθημά του ή τό γεγονόςτα.

Ό κ. Λιδωρίκης υπέταξε στη «θέσι» τή ζωή. Δέν τράθηζε άπό τή ζωή τό συμπέρασμα της. Γι' αυτό οι ήρώες του μιλούν, αναθεύονται, κινούνται, όρουν, αλλά μ' όλα ταύτα δε ζούν. Είναι ομδατικοί, φιλολογικοί, ψευτικοί. Δέν μπορεί να δώσω με πολλά λόγια τήν υπόθεσι. Η Μάρω (κυρία Ρίτο Μυρατ) είναι νέα κοπέλλα γεμάτη όνειρατα, άτίθαση, περήφανη, όμορφη, ώστε να ζετρελλαινη τους πάντας. Είναι όρφανή άπό μικρούλα. Ζή στο σπίτι μιας άδελφής της μαννας της, της βειας Πηνελόπης (κ. Χαλκούση) με τόν άνδρα της τελευταίας Σταμάτη (κ. Ζερβός), τά παιδιά τους και ζαδέρφια της (ένο ψευτοπαλληκαρά (κ. Διανέλος) και τή Τσαούλα (διδ Βολονάκη, μια φαρμακιά, όλο κακία, «σκορπιό» άληθινό). Μαζί ακόμα ζή και ένας άλλος βείος της ό αγαθός γερω-Κλαδής (Λογαθετιδής). Ό μόνος που τήν αγαπά, τή καίθευει, τή υπερασπίζει εναντίον ζένων και—πρό πάντων—των συγγενών. Η Μάρω έχει παραστρατήσει. Με πολλούς. Δέν έχει όμως αγαπήσει κανένα. Περιμένει στό όνειρό της τόν «ένα». Έν τώ μεταξύ, ενώ δάθηκε σ' όλους, δε δ'όδαται μόνον σε «έναν», τόν πλουσιότερο άκριδώς και δυνατώτερο μεσόκοπο, κακό, έπίμονο, ικανό για όλα και τρελλόν άπό πόθον γι' αυτή νοικοκύρη του χωριού, τό Στέλιο Άλφειαντή (κ. Κώστας Μουσουρής).

“Εξαφνα εμφανίζεται ὁ «Ἄγνωστος». Αὐτὸς βλέπει ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τὴν Μάρω τὴν κοπέλλα πού ζητοῦσε γυρίζοντας στὸν κόσμον. Τὴν κοπέλλα τὴ φυσική, τὴν ἀνεπιτήδευτη, τὴν «παρθένα ἀνέγγιχτη στὴ ψυχὴ». Τῆς τὸ λέει. Αὐτὴ βλέπει στὸν «Ἄγνωστο» τὸν ἀναμενόμενο «ἑυπνῶ». Ἀγαπᾷ, θέλει νὰ ξεχάσῃ καὶ νὰ ξεχάσουν. Ὅτι ἔκανε...ἔγινε. Πέρασε. Αὐτὴ ξαναγεννήθηκε. Ξαναγεννήθηκε ἀπὸ προχθές. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού εἶδε τὸν «Ἄγνωστο». Τρέμει ὡς τόσο μήπως τὸ χωριὸ πού σηκώθηκε στὸ ποδᾶρι τὸν κατατοπίσῃ. Δὲ φοβάται μὴ τὸν χάσῃ. Ὅχι. Δὲ θέλει αὐτὸς νὰ μάθῃ πὼς δὲν εἶνε ὅ,τι τὴν φαντάσθηκε. Γι’ αὐτὸ δὲν ἔννοει νὰ ξολαφρώσῃ λέγοντάς του ἢ ἴδια — εἰλικρινῆς καὶ περήφανη ὅπως εἶνε— τὴν ἀλήθεια. Ἀλλὰ ὁ Ἀληφάντης, ὁ ἀποκρουσμένος καὶ τρελλὸς ἀπὸ ἔρωτα δυνατὸς καὶ κακὸς καὶ πεισματάρης νοικοκύρης, δὲν ἔννοει ν’ ἀφήσῃ νὰ τοῦ τὴν πάρουν. Ἀποπειράται ἐκδυσμῶν ἀλλὰ δρῖσκει τὸν ἀγαθὸ μπάριμπο ἑτοιμὸ νὰ τὸν σκοτώσῃ ἐκεῖ ἐπὶ τόπου μὲ τὸ δίκαννὸ του, τοῦ τὸ γεμίζει μπροστά του, ἂν τολμήσῃ νὰ ξεστομίσῃ τὴ στιγμή ἐκείνη λέξι. Ὁ Ἀληφάντης φεύγει καὶ τελικὰ ζητᾷ τὴ μικρὴ γυναῖκα του. Αὐτὴ ἀρνιέται. Μεγάλῃ σκηνῇ μεταξὺ τους. Ἀνένδοτος αὐτὸς φεύγει ἀποφασισμένος νὰ δρῇ τὸν ἄλλον καὶ νὰ τοῦ τὰ πῇ ὅλα. Ἡ Μάρω ἀρπάζει τὸ δίκαννο καὶ τὸν σκοτώνει. Καὶ τότε, ὅταν τὴν παίρνουν γιὰ τὴν φυλακὴ καταλαβαίνει ὅτι «ξαναγεννήθηκε». Ὅτι αὐτὴ τὴ φορὰ «λυτρώθηκε καὶ τὸ ξέρει».

Πὼς λυτρώθηκε ὅμως ; Γιατὶ λυτρώθηκε ; Τὴ βασάνιζε ἢ ἐπιθυμία νὰ μὴ μάθῃ ὁ Ἄγνωστος ὅτι δὲν ἦταν ὅ,τι τὴν εἶχε φαντασθῇ. Ὁ καλύτερος πρόπος γι’ αὐτὸ δὲν ἦταν δέβαια νὰ σκοτώσῃ τὸν Ἀληφάντη διὰ νὰ προκαλέσῃ ἀκριδῶς τὸ ξέσπασμα τοῦ σκανδαλοῦ πού ἴσα—ἴσα θὰ ἐπληροφόρει περὶ πάντων καὶ τῶν λοιπῶν τὸν ἀπληροφόρητον εἰσέτι ἐνδεχομένως «Ἄγνωστον».

Ἐάν ὑποτεθῇ ὅτι τὴ βασάνιζε ἢ ἐπιθυμία νὰ λησμονήσῃ τὰ παλῆα, ἢ ἡρώτης τοῦ κ. Λιδωρίκη μὲ τὸ ἔγκλημά της, προσέθεσε ἴσα—ἴσα κι’ ἓνα φονικὸ στά ἄλλα της παρασπράττήματα. Θὰ εἶχε κάτι περισσότερο καὶ θαρύτερο—αἶμα στὰ χέρια—νὰ λησμονήσῃ. Ἐάν ὑποτεθῇ ὅτι τὴ βασάνιζε τὸ μυστικὸ πού βάραινε τὴν ψυχὴ της καὶ πού μὲ τὸ φόνο τοῦ Ἀληφάντη θὰ μαθαίνονταν, εἶνε ἀσυνεπὴς μὲ τὸν ἑαυτὸ της γιατί πρωτύτερα ἢ ἴδια ἀκριδῶς ἐτόνιζε ὅτι ἴσα—ἴσα δὲν ἤθελε νὰ μαθευθῇ τὸ μυστικὸ αὐτό, δηλαδὴ ὅ,τι πρὸ πάντων τὴν ἔνοιαζε, ἦταν ἀκριδῶς νὰ τὴ νομίξῃ ὁ «Ἀγαπημένος Ἄγνωστος» ἐκεῖνο πού τὴν εἶχε φαντασθῇ. Ἀλλως τε καὶ ὁ «Ἄγνωστος» αὐτὸ εἶχε καταλάβει ἔτσι. Γι’ αὐτὸ ἂν καὶ ἤξερε περίφημα τὰ πάντα (πού τὰ εἶχαν προσθέσει οἱ χωριανοὶ μόλις εἶχαν μάθει τὴν ἀπόφασί του νὰ παντρευθῇ τὴ μικρὴ) δὲν ἔλεγε τίποτε ὥστε νὰ ξολαφρώσῃ τὴν καρδιά της ἐπειδὴ ἀκριδῶς ἤξερε ὅτι ἡ Μάρω δὲν θὰ ἤθελε νὰ νοιώσῃ ὅτι αὐτὸς ἐγνώριζε τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ παρελθόν της. Ὁ ἀγαθὸς γέρω Κλάδης ἔχει πολὺ δίκη, ἀκούοντας αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, νὰ τοῦ παρατηρῇ : «Παιδάκι μου δὲ σὲ καταλαβαίνομε ἡμεῖς».

Ὅπως ὅποτε εἶνε ἀδύνατο νὰ κατανοηθῇ γιατί μὲ τὸ φόνο «λυτρώθηκε» «ξαναγεννήθηκε» ἡ Μάρω. Κι’ ἂν ἀκόμα ξαναγέννημα καὶ λύτρωμα θεωροῦσε τὸν κόσμον πού δὲν τῆς ἐπέτρεπε νὰ λησμονήσῃ, μὲ τὸ φόνο τοῦ Ἀληφάντη, δέβαια δὲν θὰ τοῦ δούλωνε τοῦ κόσμου τὰ στόματα. Λοιπὸν ;

Λοιπὸν φαίνεται πὼς ὁ κ. Λιδωρίκης ὁ ἴδιος σὲ μιὰ στιγμή, ὑποσυνείδητῃ ἴσως, ἀπέδωκε μόνο στους ἀνθρώπους καὶ τὴν κακία τους τὴν ἀδυναμία τοῦ «ξαναγεννηματος» αὐτοῦ, τῆς ἀπαλλαγῆς δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν πράξεων του. Πράγματι παραπάνω ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐμποδίζει τὸν καθένα νὰ ξαναγεννηθῇ ὁ... ἑαυτὸς του. Ἡ Μάρω κι’ ἂν οἱ ἀνθρώποι δὲν παρενέβαιναν θὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ ξαναδημιουργήσῃ τὴ ζωὴ της (ὅπως αὐτὴ ἤθελε κι’ ἂν τὸ ἤθελε τόσῳ ἀπόλυτα ὅπως τὸ ἔργο τῆς δάξει νὰ τὸ θέλῃ). Κανείς δὲν μπορεῖ νὰ λησμονήσῃ τὸν ἑαυτὸ του. Τὸ δράμα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς σὲ τελευταία ἀνάλυσι εἶνε ἴσως ἀκριδῶς αὐτό : Ὅτι τὰ τωρινὰ τὰ κυβερνοῦν ἀποκλειστικὰ τὰ περασμένα. Περσασμένες πράξεις τοῦ ἀνθρώπου. Περσασμένοι ἀνθρώποι, οἱ νεκροὶ

πού μὲς κυβερνοῦν τυραννικὰ καὶ ἀηλῆα μὴ τις σιστείνεις μὲ σκοτάλυτες καλῆς ἢ κακῆς δυνάμεις καὶ ροπῆς τῆς κληρονομικότητος πού πηραμε μὲ τὸ αἶμα μας ἀπὸ τοὺς γονεῖς, τοὺς προγόνους, τὴν οικογένεια, τὴ φυλὴν.

Ἡ Μάρω εἶνε δεμένη στὴ μοῖρα της, ὅπως ὅλοι οἱ ἀνθρώποι καὶ ὁ ἀγῶνας της εἶνε ἀγῶνας ἀνθρώπου ἐναντίον τῆς Μοῖρας ἀηλῆς. Αὐτὸ τὸ στοιχεῖον εἶνε ἐκεῖνο πού κάνει τὸ ἔργο τοῦ κ. Λιδωρίκη νὰ ἔχῃ ἀναντίρρητα τὸ πορίσμα τῆς συγκινήσεως. Ἡ συγκρούσι τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ Μοῖρα τοῦ πάντα συγκινεῖ, ὅσω καὶ ἄσχενα ἂν ἐμφανίζεται.

Σὲ καθὲ τέτοιο ἀγῶνα καθὲ βλατῆς, καθὲ ἀνθρώπου, συγκλονίζεται ἐνδόμυχα γιατί σκέπτεται τὴ δικὴ του μοῖρα, τὸν ἑαυτὸ του. «Ἀνθρώπος εἶμαι καὶ ἂν ἀνθρώπος τίποτα τὸ ἀνθρώπινο δὲ νομίζω ξένον» εἶπε ὁ Τερέντιος, νομίζω.

30

Ἐάν τὸ ψυχολογικὸν ἐνδιαφέρον ἐνὸς ἔργου (τὸ πραγματικὸ ἀνώτερον καλλιτεχνικὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ἀσυγκρίτως σημαντικώτερον ὡς δραματικὸ στοιχεῖον ἀπὸ τὸ ὑποδεεστέρας ποιότητος ἐνδιαφέρον τῆς περιεργείας διὰ τὴν λύσιν τοῦ μύθου) συνίσταται εἰς τὸ πὼς καὶ ἕως πού οἱ χαρακτῆρες τοῦ ἔργου μένουν σύμφωνοι μὲ τὸν ἑαυτὸ τους, ὁ κ. Λιδωρίκης ἐπέτυχε ἄρκετὰ καλὸ στὸ «Σύντημα». Οἱ χαρακτῆρες τοῦ μένου «συνεπεῖς» πρὸς ὅ,τι τοὺς θέλησεν καὶ τοὺς ἐμφανίζει ὁ συγγραφεὺς. Τὸ κακὸ εἶνε ὅτι οἱ χαρακτῆρες αὐτοὶ ἐμφανίζονται — ὅπως προείπαμε — ἀπὸ τὸν συγγραφέα φιλολογικῶς, ἐγκεφαλικῶς, ἐπινοηθέντες διὰ τὴν «θέσιν», δηλαδὴ ψεύτικοι. Τὸ ἡθογραφικὸ πλαίσιον στὸ ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς, ἄρκετὰ ἔξυπνα ἐτοποθέτησε τὸ ἔργο του, τοὺς δίνει μίαν ἀληθοφάνεια. ἀληθοφάνεια μάλιστα ἐνίοτε τόση, ὥστε σχεδὸν νὰ δίνῃ τὴν ψευδαίσθησιν τῆς ζωντανείας. Αὐτὸ ἀποδεικνύει σωστῆ τὴν παλῆα μου διαπίστωση καὶ μόνιμη γνώμη : Ὁ κ. Λιδω-

ρίκης έχει από φύσεως δώρο να νοιώθω το θέατρο, να τα δγάξη καλά πέρα στα ζητήματα της θεατρικής τεχνικής επί του επιπέδου της εμφανίσεως προσώπων και καταστάσεων από σκηνής. Φυσικά όταν δεν τον κάνει να παραστράτιξη ή επάνω του επίδρασι μοντερνισμών που θέλουν να πιστεύουν ότι είναι «υψηλή τέχνη» ενώ είναι ακαταλαβίστικα αερολογήματα ή έκζητήσεις. Άληθοφανείς λοιπόν είναι οι ήρωες του κ. Λιδωρίκη. Άληθοφάνεια όμως δεν θα πη αλήθεια και στο θέατρο είναι πρωταρχική ανάγκη οι χαρακτήρες να είναι πρό πάντων αληθινοί.

Η πρώτη πράξις άλλως τε είναι ολοκληρη φιλολογία μετ' άμπελοφιλοσοφίας. Η Μάρω εμφανίζεται σαν ένα είδος θηλυκού Πέερ Γκύντ. Κυνηγά την εύτυχία περίπου όπως την κυνηγούν στο «Γαλάζιο Πουλί» και περιμένει όπως σχεδόν περιμένουν στο «Θάνατο του Τενταγκίλ» του Μαίτερλικ, θυμίζει—στο χειρότερο— κάποια Παλαμική Τρισεύγενη.

Δεν κατάλαβα πώς ο άγαθος μπάμπας που ακριδώς άπασυρήθηκε στο δίπλα δωμάτιο για να νάνε έτοιμος να επέμβη αν τα πράγματα θάλωναν μεταξύ Άληφαντή και Μάρως, δεν πήρε είδησι από τίποτε ούτε όταν, κατά την μεγάλη σκηνή χάλασε ο κόσμος από μεγάλες φωνές και τα πράγματα έφθασαν μεταξύ των δύο μέχρι φόνου. Επίσης δεν κατάλαβα γιατί ο άγριος ξάδερφος, πάντοτε και πανταχού παρών σε όλες τις σκηνές, δεν εμφανίζεται ακριδώς όταν, μετά το έγκλημα, και συνεπεία αυτού συρρέει στο σπίτι όλα τα χωριά.

Η φαρμακομύτα ξαδέλφη —ο «σκορπιός»— μετά το έγκλημα, γίνεται όλος τρυφεράδα για την Μάρω που έως τότε μισούσε με όλες της τις δυνάμεις. Στην κατάπληκτη για την άλλαγη Μάρω, ή ξαδέλφη άπαντά: «Τώρα κατάλαβα ότι σ' άγαπούσα». Η άπότομη

αίτη μεταβολή συγκινεί. Το κύημα είναι κάλλιστο. Είναι άλλως τε κλασικό. «Γιατί νό μου κρίνης πές είσαι τόσο δυνατός» λέγει η Μπίουκα στον άνδρα της, όταν ανακαλύπτει ότι τον αγαπά στη «Φλωρεντινή Τραγωδία» του Όσκάρ Ουάιλντ.

Ο ίδιος ο συγγραφέας άλλως τε αισθάνεται την ανάγκη να δικαιολογήσθ την συμβατικότητα των χαρακτήρων. Δι' ο και στο τέλος εμφανίζει τον «Επίλογο» πληροφορούντα τους θεατάς ότι «ας γιού λάικ' ίτ», «Έτσι είναι αν έτσι νομίζετε». Όπως σας άρσει τέλος πάντων. Πάρτε το σαν όνειρο που είδε ή Μάρω εκεί που κοιμήθηκε στο πλάτωμα με συντροφιά τα άστέρια και τη δροσούλα και τα λουλούδια. Πάρτε το σα ζωή. Όπως θέλετε. Ο «Επίλογος» άλλως τε είναι ένας τύπος του έργου, ο Ίσκιερός (κ. Γιαννίδης), που παίζει το φρόνιμο και άγαθο τρελλό, τον Λόγον, το χορό, αν θέλετε του άρχαίου δράματος καθώς τον θέλει ο Όμπέ στο «Δόν Ζουάν» του κι' ακόμα χαρακτηριστικώτερα στο «Νώε» του.

Ο ίδιος ο συγγραφέας άλλως τε αισθάνεται την ανάγκη να δικαιολογήσθ την συμβατικότητα των χαρακτήρων. Δι' ο και στο τέλος εμφανίζει τον «Επίλογο» πληροφορούντα τους θεατάς ότι «ας μου λάικ' ίτ». «Έτσι είναι αν έτσι νομίζετε». Όπως σας άρσει τέλος πάντων. Πάρτε το σαν όνειρο που είδε ή Μάρω εκεί που κοιμήθηκε στο πλάτωμα με συντροφιά τα άστέρια και τη δροσούλα και τα λουλούδια. Πάρτε το σαν ζωή. Όπως θέλετε. Ο «Επίλογος» άλλως τε είναι ένας τύπος του έργου, ο Ίσκιερός (κ. Γιαννίδης), που παίζει το φρόνιμο και άγαθο τρελλό, τον Λόγον, το χορό αν θέλετε του άρχαίου δράματος καθώς τον θέλει ο Όμπέ στο «Δόν Ζουάν» του κι' ακόμα χαρακτηριστικώτερα στο «Νώε» του.

Για τη σκηνοθεσία έχω πολλές επιφυλάξεις. Ο κ. Κουν δείχνει τους ίδιους επηρεασμούς που άπεκάλυψε κατά τη σκηνοθεσία του «Γλάρου». Δεν κατάλαβα διόλου την έννοια της ιερατικής εκείνης τελετουργικότητας με την όποιαν — σχεδόν φθάνει το πράγμα στο κωμικό—παραλαμβάνουν επάνω στο πεζούλι τα μέλη της οικογενείας της Μάρως.

Τα σκηνικά του κ. Ανεμογιάννη πολύ καλά έξω ίσως από το της πρώτης πράξεως με τα κεκλιμένα του επίπεδα, τα πεζούλια του και τα πλατώματα του.

Η άπόδοσις : Πολύ καλή. Περιφημος ίδιως ο κ. Λογοθετιδης. Ο όποιος χθές κατώρθωσε επίδειξιώτατα να σώση κυριολεκτικά την παράστασι από ένα άτύχημα, χωρίς να αντίληφθ τίποτε από το πολύ κοινόν κανείς. Σε μία στιγμή, όπως έσκυψε στη Μάρω, του έφυγε ή...περρούκα. Παληός άρτίστας, έτοιμώτατα, έκρυψε το κεφάλι του στα στήθη της Μάρως. Γύρισε την κυρία Μυράτ, μη καταλαβαίνουσαν (δεν είχε αντίληφθ το γλωσσάριμα της περρούκας) τίποτε από το άπρόοπτο αυτό «σκηνικό» του κ. Λογοθετιδη, ώστε να μη φαίνεται από την πλατεία το κεφάλι του. Την παρέσυρε προς την κουίντα, φόρεσε την περρούκα. Και την ξανάβαλε πάλι στη σκηνή. Ούτε γατα ήτον ούτε ζημία έγινε. Μπράβο του χίλιες φορές. Πολύ καλή, άριστη ή κυρία Μυράτ και άφογος ο κ. Γιαννίδης. Πολύ καλά όλοι οι άλλοι ήθοποιοι και ξεχωριστά ή κυρία Χαλκούση, ο κ. Ζερδός, ο κ. Κώστας Μουσαούρης. Ο συγγραφέας άνεκλήθη επί σκηνής δις.

Ελπίζω και εύχομαι το νέο έργο του κ. Λιδωρίκη να γνωρίσθ την εύτυχία της «Μεγάλης Στιγμής». Με όλα του τα ελαττώματα έχει άξια.

ΠΟΛ. ΜΟΙΣΧΟΒΙΤΗΣ